

اشکانیان

فرمانروایان فراموش شده

محسن جعفری

mikhanam

-
- سرشناسه: جعفری، محسن، ۱۳۷۳.
عنوان و نام پدیدآور: اشکانیان فرمانروایان فراموش شده/محسن جعفری.
مشخصات نشر: تهران: انتشارات... ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۲۸۸ ص: مصور، نقشه.
فروست: مجموعه تاریخ ایران... ۳.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴۰-۰۰۱-۱۲۲-۰۰۱.
وضعیت فهرست نویسی: ...
یادداشت: کتابخانه ...
یادداشت: ...
موضوع: ایران - تاریخ - اشکانیان، ۲۴۹ ق.م - ۲۲۶ م.
موضوع: Iran - History - Parthians, 249 B. C. - 226 A. D.
موضوع: ایران - شاهان و فرمانروایان - تاریخ
موضوع: Iran - Kings and rulers - History
رده بندی کنگره: DSR۳۳۳
رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۲
شماره کتاب شناسی ملی: ۹۱۴۴۳۱۴
-

انتشارات ققنوس

تهران، خیابان انقلاب، خیابان شهیدی، پانصد و نود و یک،

شماره ۱۱۱، تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۰۸۶۴

ویرایش، آماده‌سازی و امور فنی:

تحریریه انتشارات ققنوس

* * *

محسن جعفری

ترجمان

و مانوردها را فراموش شده

چاپ اول

۱۱۰۰ نسخه

۱۴۰۲

چاپ ترانه

حق چاپ محفوظ است

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۲ - ۰۴ - ۰۴۸۰ - ۰۴

ISBN: 978-622-04-0480-4

www.qoqnoos.ir

Printed in Iran

فهرست

- پیشگفتار..... ۷
۱. سالشمار رویدادهای مهم..... ۱۱
۱. جهان باستان پس از مرگ اسکندر..... ۱۳
۲. سلوکیان، فرماتروایان هلنی ایران زمین..... ۲۳
۳. برآمدن اشکانیان..... ۳۱
۴. نبرد سرنوشت‌ساز کرهه (حران)..... ۴۳
۵. جنگ‌های ایران و روم..... ۵۳
۶. از فرهاد چهارم تا خسرو یکم، قراز و فرودها (۲ ق. م. ۱۲۸ م)..... ۵۹
۷. برافتادن شاهنشاهی اشکانی..... ۷۳
۸. فرهنگ و تمدن ایران در دوره اشکانی..... ۸۳
۹. معماری و هنر ایران در دوره اشکانی..... ۱۰۳
- برای مطالعه بیشتر..... ۱۲۰
- منابع..... ۱۲۱
- نمابه..... ۱۲۴

پیشگفتار

اشکانیان (۲۴۷ ق.م تا ۲۲۴ م) از دودمان‌های شگفت‌آور تاریخ ایرانند، زیرا از یک سو با ۴۷۱ سال پادشاهی دیرپاترین دودمان تاریخ ایران هستند و از سوی دیگر نوشته‌های تاریخی و آثار باستان‌شناسی اندکی از آنان در دست داریم. هیچ کتاب تاریخی‌ای از دوره اشکانی بر جای نمانده است و در منابع ایرانی فقط اشاراتی مبهم به اشکانیان شده است، چنان‌که فردوسی به زیبایی سروده است:

زیرا جز از نام نشنیده‌ام نه در نامه خسروان دیده‌ام

منابع تاریخی یونانی و رومی نیز نگاهی حاشیه‌ای به اشکانیان داشته‌اند و فقط هنگامی از آنان نوشته‌اند که جنگی میان ایرانیان و رومیان رخ داده است، بنابراین دوره‌های صلح میان دو دولت در تاریکی تاریخ فرو رفته است. افزون بر این، چنین به نظر می‌رسد که اشکانیان نیز چندان به ثبت تاریخ خود توجهی نداشته‌اند، زیرا سنگ‌نوشته‌های اندکی از آنان بر جای مانده است که هیچ‌یک گزارش تاریخی مهمی ارائه نمی‌کنند. در این وضعیت یگانه ابزار باقیمانده برای تاریخ‌پژوهان سکه‌های به‌دست‌آمده از این دوره است، به گونه‌ای که امروزه چندین پادشاه اشکانی را فقط از روی سکه‌هایشان می‌شناسیم. این محدودیت‌ها سبب شده که با وجود گذشت چند سده از آغاز پژوهش‌های دانشگاهی و کاوش‌های باستان‌شناسی، هنوز نوشتن تاریخی پیوسته و دقیق از این «فرمانروایان فراموش‌شده» آرزویی دست‌نیافتنی باشد.

با وجود همه این کمبودها، امروزه به‌خوبی می‌دانیم که اشکانیان نقشی محوری در نگرش‌هایی از فرهنگ و تمدن ایران‌زمین داشته‌اند. آن‌ها نزدیک به پنج سده چونان سدی نفوذناپذیر از یک سو در برابر پورش سلوکیان و رومیان به ایران‌زمین ایستادند و از سوی دیگر جلو تاخت و نواز کوچ‌نشینان در شمال‌شرق ایران را گرفتند. برای درک بهتر

این موضوع باید به یاد داشت که در دوران فرمانروایی اشکانیان، شاهان سلوکی سه بار و رومیان شش بار با لشکرهای انبوه به ایران زمین یورش آوردند، ولی هیچ کدام نتوانستند کاری از پیش ببرند و شکست خورده و سرافکنده ناچار به عقب‌نشینی شدند (البته در این دوره جنگ‌های کوچک بسیاری نیز روی داد که اشکانیان در بسیاری از آنها پیروز شدند). این پیروزی‌ها در زمانه‌ای به دست آمد که رومیان سرتاسر اروپا، شمال آفریقا، آناتولی و سوریه را به تصرف درآورده بودند و هیچ قدرتی جز اشکانیان نتوانسته بود در برابر توسعه‌طلبی آنان ایستادگی کند.

اگر فرمانروایی یونانیان در ایران‌زمین پابرجا می‌ماند یا رومیان این سرزمین را تصرف می‌کردند چه‌بسا زبان، فرهنگ و تمدن ایرانی برای همیشه از میان می‌رفت و امروز دیگر نشانی از ایران و ایرانی باقی نمی‌ماند، چنان‌که تمدن کهن و ریشه‌داری چون مصر باستان زیر فشار فرهنگ یونانی و رومی از میان رفت. بنابراین ایرانیان امروز هویت و فرهنگ خویش را به کمانداران دلیر اشکانی مدیون‌اند.

سومین کتاب از «مجموعه تاریخ ایران‌زمین» به معرفی تاریخ، تمدن و فرهنگ ایران‌زمین از برافتادن هخامنشیان تا برآمدن ساسانیان می‌پردازد. موضوع اصلی این کتاب شاهنشاهی اشکانی و قرازی و فرودهای تاریخی آن است و کوشیده‌ایم سیمای غبارآلود این فرمانروایان فراموش‌شده را برای سبک جوان ایرانی نمایان کنیم، یا این همه، در فصل‌های نخستین این کتاب خیلی کوتاه سلوکیان و دولت‌های ایرانی پدیدآمده پس از مرگ اسکندر را نیز معرفی کرده‌ایم. تأثیر جهانی تمدن و فرهنگ ایرانی یکی از موضوع‌هایی است که نیازمند توجه بیشتر پژوهشگران ایرانی است و بزرگ‌ترین امید‌نگارنده آن است که در آینده کسانی از میان خوانندگان همین کتاب به پژوهش در این زمینه بپردازند.

چنان‌که در پیشگفتار کتاب‌های پیشین نوشته‌ایم، مهم‌ترین هدف این مجموعه آشنا کردن عموم ایرانیان با تاریخ و تمدن کهن ایران‌زمین است و می‌کوشد پلی باشد بین علاقه‌مندان غیردانشگاهی و کتاب‌های پژوهشی دانشگاهی. در این کتاب نیز همین هدف را پیگیری کرده‌ایم و کوشیده‌ایم، با بهره بردن از بهترین و به‌روزترین پژوهش‌های دانشگاهی، گزارشی دقیق و علمی با زبانی روان و غیرتخصصی درباره اشکانیان به خوانندگان گرامی ارائه کنیم و برای دستداران جدی‌تر تاریخ ایران دری به سوی آثار تخصصی‌تر و جهان‌زیبای ایران‌شناسی بگشاییم.

با وجود همه کوشش‌های پدیدآورنده، بی‌گمان این کتاب خالی از ایراد و اشتباه

نیست، بنابراین از همه خوانندگان به‌ویژه استادان و دانشجویان تاریخ می‌خواهم دیدگاه‌های خود را از راه رایانامه mohsenjafary@yahoo.com با نگارنده در میان بگذارند. امیدوارم خوانندگان نتیجه این کوشش ناچیز یکی از فرزندان این مرز و بوم را بیستند و با همراهی آنان دیگر عنوان‌های این مجموعه نیز با بهترین کیفیت منتشر و تقدیم دوستداران تاریخ و فرهنگ ایران شود.